

Mål C-227/23**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

11 april 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

31 mars 2023

Klagande:

Kwantum Nederland BV

Kwantum België BV

Motpart:

Vitra Collections AG

Saken i det nationella målet

Det nationella målet rör en tvist mellan, å ena sidan, Kwantum Nederland BV och Kwantum België BV (nedan tillsammans kallade Kwantum) och, å andra sidan, Vitra Collections A.G. (nedan kallat Vitra) rörande en stol som Kwantum släppt ut på marknaden och som påstås göra intrång i Vitras upphovsrätt.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Förevarande begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF rör frågan huruvida en amerikansk designstol åtnjuter upphovsrättsskydd i Nederländerna och Belgien som ”verk av brukskonst”. Härvid har det, med beaktande av artikel 351.1 FEUF, för det första betydelse huruvida situationen i det nationella målet omfattas av unionsrättens tillämpningsområde. Frågan är vidare om, och i så fall hur, kriteriet om materiell reciprocitet, i den mening som avses i artikel 2.7 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (nedan kallad Bernkonvention), ska tillämpas mot bakgrund av de rättigheter och skyldigheter som slås fast i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Omfattas den aktuella situationen av unionsrättens materiella tillämpningsområde?

För det fall föregående fråga ska besvaras jakande ställs dessutom följande frågor.

2. Innebär den omständigheten att upphovsrätten till ett verk av brukskonst utgör en integrerad del av rätten till skydd för immateriell egendom enligt artikel 17.2 i stadgan att det enligt unionsrätten, särskilt artikel 52.1 i stadgan, krävs att en begränsning i utövandet av upphovsrätten (i den mening som avses i direktiv 2001/29/EG) till ett verk av brukskonst genom tillämpning av kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen är föreskriven i lag?

3. Ska artiklarna 2, 3 och 4 i direktiv 2001/29/EG och artiklarna 17.2 och 52.1 i stadgan, jämförda med artikel 2.7 i Bernkonventionen, tolkas så, att det endast ankommer på unionslagstiftaren (och inte på de nationella lagstiftarna) att avgöra huruvida utövandet av upphovsrätten (i den mening som avses i direktiv 2001/29/EG) inom unionen kan begränsas genom att tillämpa kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen på ett verk av brukskonst vars ursprungsland, i den mening som avses i Bernkonventionen, är ett tredjeland och vars upphovsman inte är medborgare i en medlemsstat i unionen, och, om så är fallet, fastställa denna begränsning på ett klart och precist sätt (se EU-domstolens dom av den 8 september 2020, C-265/19, EU:C:2020:677)?

4. Ska artiklarna 2, 3 och 4 i direktiv 2001/29/EG, jämförda med artiklarna 17.2 och 52.1 i stadgan, tolkas så, att så länge som unionslagstiftaren inte har föreskrivit någon begränsning i utövandet av upphovsrätten (i den mening som avses i direktiv 2001/29/EG) till ett verk av brukskonst genom att tillämpa kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen, får unionens medlemsstater inte tillämpa detta kriterium på ett verk av brukskonst vars ursprungsland, i den mening som avses i Bernkonventionen, är ett tredjeland och vars upphovsman inte är medborgare i en medlemsstat i unionen?

5. Är villkoren i artikel 351.1 FEUF, i den aktuella situationen och med beaktande av tidpunkten för antagandet av (föregångaren till) artikel 2.7 i Bernkonventionen, uppfyllda när det gäller Belgien, och står det därför Belgien fritt att tillämpa kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen, med beaktande av att ursprungslandet i förevarande mål anslöt sig till Bernkonventionen den 1 maj 1989?

Anförda unionsbestämmelser

Artikel 351.1 FEUF

Artiklarna 17.2 och 52.1 i stadgan

Artiklarna 2, 3 och 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (nedan kallat direktiv 2001/29)

Anförda internationella bestämmelser

Artikel 2.7 i Bernkonventionen

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Vitra är ett schweiziskt företag som tillverkar designmöbler, inklusive stolar som har formgetts av det avlidna amerikanska äkta paret Charles och Ray Eames. En av Eames-stolarna som Vitra tillverkar är "Dining Sidechair Wood" (nedan kallad DSW). År 2014 upptäckte Vitra att Kwantum under namnet "Paris" tillhandahåller och saluför en stol som liknar "DSW" (nedan kallad Parisstolen). Enligt Vitra utgör detta ett intrång i dess upphovsrätt.
- 2 Vitra väckte talan vid Rechtbank Den Haag (Domstolen i Haag, nedan kallad Rechtbank) och yrkade bland annat att Rechtbank skulle ålägga Kwantum att upphöra med det påstådda intrånget i Vitras upphovsrätt, överlämna Parisstolarna och betala skadestånd. Rechtbank fann att Kwantum inte gjort intrång i Vitras upphovsrätt och inte handlat rättsstridigt genom att släppa ut Parisstolen på marknaden.
- 3 Gerechtshof Den Haag (Appellationsdomstolen i Haag, nedan kallad Gerechtshof) ogiltigförklarade efter överklagande nämnda dom från Rechtbank och fann att Kwantum med Parisstolen från och med den 22 mars 2017 gör intrång i Vitras upphovsrätt och från och med den 8 augusti 2014 har handlat rättsstridigt gentemot Vitra genom att släppa ut Parisstolen på marknaden. Kwantum har överklagat Gerechtshofs dom till den hänskjutande domstolen, Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna, nedan kallad Hoge Raad).

Parternas huvudargument

- 4 Förevarande tvist rör tillämpligheten och räckvidden av kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen. Denna bestämmelse tillåter att det för verk som endast skyddas som mönster och modeller i ursprungslandet i ett annat land i Bernunionen endast går att åberopa det särskilda skyddet för mönster och modeller i det landet.
- 5 I den överklagade domen slog Gerechtshof fast att det för prövningen av huruvida materiell reciprocitet föreligger har betydelse hur alstret i fråga, i förevarande fall DSW, behandlas i ursprungslandet, i förevarande fall Förenta staterna. Enligt Gerechtshof räcker det att det konkreta alstret i ursprungslandet kvalificeras som

ett ”verk av brukskonst” som omfattas upphovsrättsligt skydd. Det behöver således inte rent faktiskt åtnjuta upphovsrättsligt skydd i ursprungslandet.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 6 Målet vid Hoge Raad rör frågan huruvida kriteriet om materiell reciprocitet kan tillämpas i förvarande mål. Unionen är inte part i Bernkonventionen och kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen omfattas således inte av några unionsbestämmelser. Detta innebär i princip att det står unionens medlemsstater fritt att besluta huruvida de ska tillämpa detta kriterium på ett verk vars ursprungsland är ett tredjeland eller vars upphovsman är medborgare i ett tredjeland. Av EU-domstolens dom av den 8 september 2020, Recorded Artists Actors Performers (C-265/19, EU:C:2020:677, nedan kallad RAAP-domen) följer emellertid att kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen inte får tillämpas i unionen på ett verk eller en upphovsman från ett tredjeland, trots att Bernkonventionen inte är en del av unionsrätten, till skillnad från Världsorganisationen för den intellektuella äganderättens fördrag om framföranden och fonogram (nedan kallat WPPT), som var i fråga i RAAP-domen. Unionen har emellertid i olika fördrag (avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter och Världsorganisationen för den intellektuella äganderättens konvention om upphovsrätt) åtagit sig att följa artiklarna 1–21 i Bernkonventionen.
- 7 RAAP-domen rörde tillämpningen av kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 4.2 WPPT på amerikanska utövande konstnärer. I samband med detta fann domstolen bland annat att den rätt till en enda skälig ersättning som var aktuell i det målet utgör en upphovsrätten närstående rättighet och således utgör en integrerad del av rätten till skydd för immateriell egendom enligt artikel 17.2 i stadgan. Enligt artikel 52.1 i stadgan ska därför varje begränsning i utövandet av denna närstående rättighet vara föreskriven i lag. Eftersom denna rättighet följer av en harmoniserad bestämmelse ankommer det uteslutande på unionslagstiftaren, och inte på de nationella lagstiftarna, att avgöra om det finns anledning att begränsa beviljandet av denna rättighet inom unionen när det gäller tredjelandsmedborgare och, om så är fallet, att fastställa denna begränsning på ett klart och precist sätt.

RAAP-domens betydelse för tillämpningen av artikel 2.7 i Bernkonventionen i unionen

- 8 I artikel 2 i direktiv 2001/29 föreskrivs att medlemsstaterna ska föreskriva en ensamrätt för upphovsmän att tillåta eller förbjuda mångfaldigande av deras verk. Av domstolens dom av den 16 juli 2009, Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465), följer att begreppet ”verk” är ett harmoniserat unionsrättsligt begrepp. I den domen slog domstolen fast att de olika delarna av ett verk åtnjuter skydd enligt artikel 2 a i direktiv 2001/29 förutsatt att de innehåller vissa av de

element som ger uttryck för upphovsmannens egen intellektuella skapelse. Om detta villkor är uppfyllt åtnjuter ett verk upphovsrättsligt skydd.

- 9 Av domstolens dom av den 12 september 2019, Cofemel (C-683/17, EU:C:2019:721), följer att upphovsrättsligt skydd även ges verk av brukskonst som motsvarar begreppet verk i artikel 2 i direktiv 2001/29. I den domen slog domstolen fast att alster ska kvalificeras som verk, i den mening som avses i direktiv 2001/29, om de omfattas av begreppet verk och att de i denna egenskap ska åtnjuta upphovsrättsligt skydd enligt direktiv 2001/29.
- 10 Av ovanstående följer att upphovsrätten till ett verk av brukskonst också utgör en integrerad del av rätten till skydd för immateriell egendom enligt artikel 17.2 i stadgan. I detta sammanhang ger RAAP-domen upphov till frågan huruvida det enligt unionsrätten även för begränsningen i utövandet av upphovsrätten till ett verk av brukskonst genom tillämpning av kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen krävs att denna begränsning ska vara föreskriven i lag. Av RAAP-domen följer dessutom att detta uteslutande är något som det ankommer på unionslagstiftaren att avgöra. På unionsrättens nuvarande stadium har unionslagstiftaren emellertid inte föreskrivit någon sådan begränsning i utövandet av upphovsrätten till ett verk av brukskonst. Följden av detta kan bli att medlemsstaterna inte får tillämpa kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen.

Artikel 351.1 FEUF

- 11 Vid inrättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen år 1957 ville medlemsstaterna inte att deras tidigare internationella åtaganden skulle påverkas. Artikel 351.1 FEUF har därför följande lydelse:

”De rättigheter och förpliktelser som följer av avtal som ingåtts före den 1 januari 1958 ... mellan å ena sidan en eller flera medlemsstater och å andra sidan ett eller flera tredjeländer ska inte påverkas av bestämmelserna i fördragen.”

Kwantum har gjort gällande att kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen omfattas av räckvidden för artikel 351.1 FEUF. I så fall utgör unionsrätten, oavsett hur den tolkades i RAAP-domen, inte något hinder för tillämpning av artikel 2.7 i Bernkonventionen.

- 12 Artikel 351 FEUF är emellertid endast tillämplig på avtalsrättsliga förpliktelser i avtal som ingåtts före den 1 januari 1958. Nederländerna anslöt sig den 16 november 1972 till den i Bryssel reviderade lydelsen av Bernkonventionen, som för Nederländernas del trädde i kraft den 7 januari 1973. För Belgiens del trädde den i Bryssel reviderade lydelsen av Bernkonventionen emellertid i kraft långt före den 1 januari 1958. Kwantum kan därför åberopa artikel 351.1 FEUF i den mån Vitras yrkanden avser upphovsrättsligt skydd i Belgien.

- 13 Frågan är då huruvida det för det upphovsrättsliga skyddet i Belgien och tillämpningen av artikel 351 FEUF har betydelse att Amerikas förenta stater anslöt sig till Bernkonventionen (Parisversionen) först den 1 mars 1989, och huruvida de skyldigheter gentemot just denna fördragsslutande stat som följer av Bernkonventionen således uppkom efter den 1 januari 1958.

Rimligt tvivel

- 14 Mot bakgrund av det ovan anförda föreligger det rimligt tvivel beträffande dels frågan huruvida den aktuella situationen omfattas av unionsrättens materiella tillämpningsområde, dels frågan huruvida kriteriet om materiell reciprocitet i artikel 2.7 i Bernkonventionen – i avsaknad av unionsbestämmelser på området – kan tillämpas i Nederländerna eller Belgien med avseende på ett verk av brukskonst som härrör från ett tredjeland och vars upphovsman inte är medborgare i en medlemsstat i unionen. Hoge Raad har därför ställt de ovan formulerade tolkningsfrågorna.